

Kadın Bedeni, Doğum ve Doğa İlişkisine Doulalar Perspektifinden Bakmak: Eleştirel Bir Değerlendirme

Gülşah Kurt

İstanbul Beykent Üniversitesi, Arş. Gör.

Muğla Sıtkı Kocaman Üniversitesi, Doktora Öğrencisi

[ORCID: 0000-0001-8121-2096](https://orcid.org/0000-0001-8121-2096)

gulsahkurt4@gmail.com

Öz

Bu çalışma, doğumun tıbbileştirilmesine eleştirel olarak ortaya çıkan ve "doğal" doğum hareketinin bir parçası olarak profesyonelleşen doulaların, doğum sürecine dair ürettikleri içerikleri incelemeyi amaçlamaktadır. Doulaların , doğal ve tıbbi doğum pratikleri arasında bir köprü kurduğu düşüncesi, "doğal" doğumun günümüz toplumunda nasıl değerlendirildiğini anlamak için kritik bir öneme sahiptir. Çalışma, doğumun günümüzde çeşitli profesyonel aktörler tarafından şekillendirilen bir alan haline geldiğini öne sürmektedir; bu aktörler arasında doğum psikologları, doğum ekipleri ve doulalar yer almakta olup, doğal doğuma erişimin belirli ekonomik ve kültürel sermaye gerektirdiği vurgulanmaktadır. Çalışmada yöntem olarak, sosyal medya platformu Instagram'da aktif olan 11 doulanın profilleri, eleştirel içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Bulgular, doulaların doğum ve kadın bedeni ile ilgili ürettikleri içeriklerin "doğallaştırma" söylemi üzerinden kurulduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, bu çalışma, doulaların kadın bedeni ve doğum alanında ürettikleri içeriklerin kadınların doğum deneyimini tektipleştirdiğini ve bu alandaki toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini görünmez kıldığını ileri sürmektedir.

Anahtar Kelimeler: doula, doğal doğum, kadın bedeni, doğum, instagram

•••••

Geliş tarihi: 10 Mayıs 2024 • Kabul tarihi: 8 Ekim 2024

•

Araştırma Makalesi

<http://federgi.ankara.edu.tr>

federgi • 2024 • 16(2) • 160-192

DOI: 10.46655/federgi.1481719

Looking at the Relationship Between the Female Body, Birth and Nature from the Doulas' Perspective: A Critical Evaluation

Gülşah Kurt

İstanbul Beykent University, RA

Muğla Sıtkı Kocaman Üniversitesi, PhD Student

[ORCID: 0000-0001-8121-2096](https://orcid.org/0000-0001-8121-2096)

gulsahkurt4@gmail.com

Abstract

This study aims to examine the content produced by doulas, who have emerged critically in response to the medicalization of birth and have become professionalized as part of the "natural" birth movement. The idea that doulas serve as a bridge between natural and medical birthing practices is crucial for understanding how "natural" birth is perceived in contemporary society. The study suggests that birth today has become a field shaped by various professional actors, including birth psychologists, birthing teams, and doulas, and emphasizes that access to natural birth requires a certain level of economic and cultural capital. As a method, the profiles of 11 doulas active on the social media platform Instagram were analyzed using a critical content analysis approach. The findings indicate that the content created by doulas regarding birth and the female body is constructed around the discourse of "naturalization." In conclusion, this study argues that the content produced by doulas about the female body and birth experience standardizes women's birthing experiences and renders the gender inequalities in this field invisible.

Keywords: doula, natural childbirth, female body, childbirth, instagram

•••••

Arrival date: 10 May 2024 • Acceptance date: 8 October 2024

•

Research Article

<http://federgi.ankara.edu.tr>

federgi • 2024 • 16(2) • 160-192

DOI: 10.46655/federgi.1481719

Giriş

Kadın bedeni ve doğum ilişkisi kürtaj ve sezaryen gibi konular içerisinde sıkça tartışılrsa da, doğumun “nasıl” gerçekleştirildiğine dair çalışmalar nispeten azdır. Bu soruya dair tartışmalar ise tıbbi ve doğal doğum arasındaki ayrımları gündeme getirmekle birlikte doğumun tıbbileştirilmesi üzerine geniş bir literatür olmasına rağmen, “doğal” deneyimler bir o kadar belirsiz hale gelmiş ve “doğal” ve “tıbbi” olan arasındaki ayrımın ne olduğu konusunda yeterince çalışma yapılmamıştır (Brubaker ve Dillaway 2009, 32). “Doğal doğum” terimi, ağrı kesici kullanılmayan hastane doğumundan tamamen tıbbi müdahale içermeyen doğuma kadar çeşitli anlamlar taşır (Mansfield 2007, 1085). Tıbbi müdahale gerektiren ilaçlardan kaçınarak bebeğe yönelik riskleri en aza indirmek amacını taşıyan “doğal doğum”, günümüzde kadınlar için bir statü sembolü ve başarı göstergesi haline gelmiştir (Bokat 1995).

Günümüzde doğal doğum, evde ebe desteğiyle gerçekleşen, tüm kadınlar

tarafından arzulanan ve ulaşılabilen bir deneyim olmaktan ziyade, doğum ekipleri, psikologlar, nefes terapistleri ve doulalar gibi profesyonellerin destek verdiği ve “doğal” olanın satın alınabildiği bir alana dönüşmüştür. Bu alandaki profesyonel mesleklerden birisi ise doulalıktır. Çalışma, doğum alanının günümüzde farklı uzmanlıklar tarafından biçimlendirildiğini varsaymakta, kadın bedeni ve doğum arasındaki ilişkinin hangi bağlamlarda kurulduğuna ve “doğal” doğumun nasıl anlamlandırıldığına doulalar perspektifinden bakmaktadır. Çalışmada doulaların seçilmesinin önemli nedenlerinden biri, doulaların tarihsel süreç içerisinde doğuma yardım eden kadın olsalar da, doğal doğum hareketi ile profesyonel mesleğe dönüşmesidir. Günümüzde doulalar doğum reform hareketinin içerisinde gösterilmektedir (Basile 2012,7) ve doğal ve tıbbi doğumlar arasında yer aldığı (Morton 2002, 9) düşünülmektedir. Bu çalışmada doulaların doğum alanında savunduğu “doğal” kategorisine eleştirel biçimde yaklaşmakta ve yeni doğal doğum söyleminin farklı eşitsizlik ve tahakküm biçimleri oluşturduğu savunulmaktadır.

Çalışmada ilkin doğumun tarihsel süreçteki farklı uygulamaları feminist düşünceler perspektifinden ele alınmıştır. Feminist düşünce ile doğum hareketleri arasında tam bir paralellik olduğu savunulmasa da, doğa/kadın özdeşliğinin eleştirisinde feminist eleştiri önemlidir. İkinci olarak, doulaların doğal doğum hareketi ile ilişkisi ve doğumda savundukları “doğallaştırma” söylemi eleştirel olarak incelenmiştir.

Doulalık mesleği 1980’li yıllardan günümüze değin giderek yaygınlaşmaktadır (Basile 2012,7). Türkçe literatürde ise sosyal bilimler alanında bu konuda görece daha az çalışmanın bulunduğunu söyleyebiliriz. Türkiye’deki araştırmalara; doula ve doula hizmetlerini tanımlayan (Büyükokutan Töret ve Özdemir 2021), doğumda doulanın rolünü ele alan (Kınık ve Özcan 2022) ve doula eğitimine odaklanan (Özöztürk vd. 2023) çalışmalar örnek olarak verilebilir. Bu çalışmanın Türkiye’deki doulaların doğal doğuma ilişkin görüşlerine odaklanması ve doğallaştırma söylemine

eleştirel bir yaklaşım getirmesiyle literatüre katkı sunması beklenmektedir.

Feminist Düşünceler İçerisinde Doğumun Tarihselliği

On yedinci yüzyıla kadar doğum, ebeler ve doğuma yardımcı kadınlarla birlikte ev içi alanda “doğal” bir süreç içinde gerçekleşirken, modern tıpla birlikte, ebeler “yaşlı, cahil, pis ve batıl” olarak nitelendirilmiş ve anne adayına duygusal destek veren kadınların doğumdan uzaklaştırılması, bu bilginin aktarılmasını ve kadınlar arasındaki dayanışmayı zayıflatmıştır (Beyinli 2016, 219-226). Modern tıbbın gelişimi aynı zamanda erkek/kadın, zihin/beden, akıl/duygu gibi düalizmlerle yakından ilişkilidir ve bu düşünce, kadınların doğa ve bedenle özdeşleştirilmesine yol açmış, tıbbi uygulamalar ise bu cinsiyetçi yaklaşımları desteklemiştir (Turner 2011, 101). Anne ve bebek ölümlerinin artışı, ebelerin doğum alanından uzaklaştırılmasının bir nedeni olarak gösterilerek, özellikle “puerperal sepsis (rahim enfeksiyonu) ve oftalmia neonatorum (belsoğukluğu ile anneden bebeğe geçen ve körlüğe neden olan enfeksiyon) gibi hastalıklardan ebeler sorumlu tutulmuştur” (Ehrenreich ve English 2023, 88). Bu hastalıkların ebeler ile ilgisini kanıtlayan herhangi bir bilimsel araştırma olmamasına rağmen “lohusalık humması” doktorlar tarafından yayılmış, Mary Wollstonecraft’ın da içinde bulunduğu binlerce kadının ölümüne neden olmuştur (Rich 2024, 202-5). Bu salgın iki yüzyıl boyunca devam etmiş ve anestezi ile teknolojik doğum dönemi, bu salgının sona ermesiyle başlamıştır (Rich 2024,208).

Doğumun tıbbileştirilmesi sürecinin ardındaki politik ve toplumsal dinamikler, sadece kadın ve bebek sağlığını korumayı değil, aynı zamanda sağlıklı bir nüfus yaratma amacını da içermektedir (Oakley 2018, 7). Bu nedenle, tıp kurumu doğumun toplumsal bir olgu olarak görülmesinde tahakküm kurucu bir rol oynamıştır. 1930’larda doğumun riskli bir olay olarak görülmesiyle, doğum uzmanları ve hastanede doğum yapmanın daha

güvenli olduğu inancı yaygınlaşmıştır (Stone 2019, 247). Kadınların biyolojik süreçleri, “tıbbi problemler” olarak, kadın bedeni ise “doğal hastalar” olarak tanımlanmıştır (Turner 2011, 125). Conrad (1992, 211), tıbbileştirmeyi, bir sorunu tıbbi terimlerle tanımlamak ve tıbbi müdahale gerektiren bir durum olarak görmek şeklinde açıklar. Doğumun tıbbileştirilmesi, hamilelik ve doğumun doktor kontrolünde hastanede gerçekleşmesi gereken bir süreç olarak algılanmasını ifade eder.

Doğumun hastanelere ve doktorların kontrolüne bırakılması sürecinde doğum hastaneleri kurulmuş, evde doğum yasaklanmış ve doğum patolojik bir duruma dönüşmüştür. Alt sınıf kadınlar, kamusal hastanelerde doğum yapmak zorunda kalırken genellikle eğitim ve deneyler için kullanılmış, üst sınıf kadınlar ise lüks hastane odalarında doğum yaparak modern ve güvenli bir deneyim elde edeceklerine ve sosyal statülerini arttıracaklarına inanmışlardır (Weisman 2005,79-80). Bu süreçte doğumun hastaneye taşınması doktorların doğum üzerindeki ekonomik ve psikolojik etkilerini güçlendirmiştir (Weisman 2005,80). Güvenlik ve kontrol duygularının ön plana çıkarıldığı bu süreçte kadınlar mevcut olan en güvenli seçenekleri tercih etmeye yönelmişler ve doktorlarının bunu sağlayabileceğine güvenmişlerdir (Schmonskey 2016, 36). Davis Floyd’a (2003) göre, teknolojinin doğum sürecinde kullanılması, teknolojinin doğadan üstün ve kontrol edilebilir olduğu inancını, dolayısıyla kadınlara bir kontrol duygusu sağladığı fikrini pekiştirmiştir. Ayrıca, doğumun acı ve ağrısının korkunç olduğu vurgulanarak kadınlar ikna edilmiştir. Bu nedenle, doğumun tarihsel değişimi, doğum ağrısının anlamlandırılma biçiminin değişimiyle yakından ilişkilidir.

Birinci dalga feminizm genel olarak 1900’lü yılların başında ABD’de doğum esnasında yaygın olarak kullanılmaya başlanılan ve güçlü bir ağrı kesici olan “Alacakaranlık Uykusu” (*Twilight Sleep*) ya da “Alacakaranlık Doğum” (*Twilight Birth*) olarak adlandırılan “ağrısız doğum” ile ilişkilendirilmektedir (Skowronski 2015, 26). Bu dönemde feminist hareket doğumda ağrının

engellenmesini kadının haklarından biri olarak görmüş, bu uygulamaya sahip çıkmış (Hunter ve Hurst 2016, 41) ve ağrısız doğum talebi kadınların kendi doğum deneyimleri için mücadele ettiği bir alan olarak yaygınlaşmıştır (Skowronski 2015, 26). Bu uygulamaya olan talep, bebek sağlığına zararlı olduğunun ortaya çıkmasıyla azalmış; ancak 1940’lardan sonra diğer anestezi türlerinin kullanımı yaygınlaşmıştır. Örneğin; 70’lerin sonunda kullanılmaya başlanan epidüral anestezi (Badinter 2020, 47) “bazı kadınlar için doğumda kolaylık sağladığı düşüncesi ile tercih edilse de bazıları tarafından “evrensel doğal doğum idealine ters düşen “yozlaşmış sanayi uygarlığının ifadesi” olarak görülmüş ve kadınların kendine özgü bir doğal doğum deneyimi yaşamalarını engellediği’ (Badinter 2020, 47) savunulmuştur.

Birinci dalga feminizmin doğumda kadınların tercihleri ile kazanılmış olan ağrı kesicilerin kullanımı ve doktorların kadınların tercihlerini dikkate alma konusunda haklar elde etmişken, evde doğum, kadın dayanışması ve ebelerin desteğini tartışmalı şekilde kaybettiği (Beckett 2005, 254), kadınların doğumda ağrı kesici kullanma taleplerine karşılık, kendi doğum deneyimlerini seçme ve kontrol etme hakkı için mücadele ederken, ağrı kesiciler nedeniyle bilinçsiz hale getirilmeyi ve bakımlarını tıp mesleğine teslim ettikleri noktasında eleştirilmişlerdir (Skowronski 2015, 27). Doğum ağrısının önlenmesi için kullanılan tıbbi tekniklerin kadınlara sağladığı faydalar vardır fakat bunlar daha fazla tıbbi izleme ve müdahaleyi de gerektirmiştir (Stone 2019, 251). Bu müdahaleler, kadınların hamilelik ve doğum deneyimlerini köklü şekilde değiştirmiş, hastane prosedürleri bazı kadınlar için yararlı olsa da, çoğu kadın için gereksiz olsa da uygulanmıştır (Oakley 2018, 9). Davis-Floyd (1987) bu prosedürleri doğumun teknokratik modelinin bir “ritüeli” olarak görür ve amacın, doğumun doğal süreçlerini kültürel olarak kontrol etmek ve kadın bedeninin kusurlu yapısını vurgulamak olduğunu belirtir.

Tıbbi müdahaleye yönelik endişeler, doğal doğuma geri dönüş taleplerini artırmış ve “teknolojiden uzaklaşma” ile “doğaya dönüş hareketi”

ni ön plana çıkarmıştır (Davis-Floyd 2003, 174). Badinter (2020, 45), doğal doğum hareketinin, 70’lerde “doğumun tıbbi bir mesele değil, doğal bir olay” olduğunu savunan kadınların evde doğuma dönüş çağrısına dayandığını belirtir. 1970’lerde, kadınların bedenleri üzerinde daha fazla kontrol sahibi olma fikri, Kadın Hareketi’nin temel ilkelerinden biri haline gelmiş, beyaz, eğitilmiş ve orta sınıf kadınlar tarafından savunulan bu fikir, birçok Amerikalı doktorun doğum hastanede gerçekleştiği sürece “doğal doğum” taleplerini kabul etmesine yol açmıştır. Bu sayede doktorlar, doğumun “doğal” anlamını tanımlayıp kontrol edebilmiş, tıbbi müdahalelerle süreci kısaltarak profesyonel varlıklarını ve ücretlerini meşrulaştırmışlardır (Weisman 2005, 78).

Ataerkil tıbbın hakimiyeti 1970’lerde feminizmin beden politikalarını odağa almasına kadar güçlü bir şekilde sürmüştür. Kadınların cinsellik ve doğumda söz hakkı talebi, bu deneyimlerin ulus devlet politikalarıyla bağlantılı olduğunu ortaya koymuş (Federici 2020, 33-34) ve ikinci dalga feminizmle birlikte kadın bedeni ve doğum ilişkisi tartışılmıştır. Çalışmanın kapsamı gereği bu konudaki geniş literatür sunulmasa da, temel olarak iki farklı görüşün olduğunu söyleyebiliriz. Simone de Beauvoir, Shulamith Firestone, Kate Millet gibi isimleri arasında sayılabileceğimiz görüşe göre; adet, gebelik, doğum ve emzirme gibi biyolojik süreçleri nedeniyle “kadın bedeni, kadının eşitlik ve aşkınlık kapasitesini sınırlar; o aşılması gereken bir engeldir, eşitliğe erişmek için üstesinden gelinmesi gerekir” (Grosz 2020, 42). Bu nedenle üreme alanında, Beauvoir ve Firestone, kadınların biyolojilerinin toplumsal, ekonomik, kültürel ve cinsel yaşamlarına etkisini ortadan kaldıracak teknolojik gelişmeleri olumlu karşılamışlardır (Grosz 2020, 42). Diğer görüşte ise kadın bedenine has biyolojik özelliklere olumlu yaklaşım ve “kadınların bedenleri ve deneyimlerinin kadınları özel bir iç görüşle donattığı ve erkeklerin bundan yoksun olduğu” (Grosz 2020,42) düşüncesi paylaşılmıştır. Bu düşünce ile bağlantılı olarak natüralist söylem; doğa, kadın bedeni biyolojisi, doğurganlık, gebelik, doğum ve annelik “içgüdü” vurgulayarak “doğal annelik”

düşüncesini öne çıkarır (Badinter 2017, 38). Ayrıca bu bakış açısı erkek/kadın, kültür/doğa, zihin/beden gibi temel düalizmlerin “tersine çevrilmesi” (Plumwood 2020,48) ile kadın bedeninin doğallığını ve yaratıcı kapasitesini vurgulayarak doğal doğum hareketini güçlendirmiştir.

Fakat “doğal” olana geri dönüş talebi, günümüzde “geleneksel” olana geri dönülmesi değil, yeni “doğal” doğum biçimlerinin yaygınlaşması ile sonuçlanmıştır. Bu yeni “doğallık”, tıbbi doğumun hastane, doktor, risk ve korku söylemlerine karşı Alternatif Doğum, Doğal Doğum ve Evde Doğum Hareketi gibi akımlar içerisinde kadınları doğumun merkezine yerleştirip güçlendirmeyi hedeflemiştir. Bu söylem, hamilelik ve doğumun genellikle “normal” ve “doğal” olduğunu kabul eder, tıbbi müdahalelerden kaçınılmasını önerir ve doğum yapan kişilerin sürece aktif katılımını teşvik eder. Ancak, doğum sürecinde müdahale gerekebileceğini de kabul ederek “risk” söylemini canlı tutar (Paterson 2019,14). Günümüzde, bu süreçler hem neşeli hem de riskli olarak yansıtılmakta, bu da doğum uzmanlarının müdahalesine olanak tanımaktadır (Paterson 2019, 14). Neşe ve güçlendirme söylemleri, doğum yapanları hamilelik ve doğum sürecinden birinci derecede sorumlu kılarak kadınlığı ve anneliği belirli şekilde tanımlar. Sevinç söylemi, korku söylemi kadar ayrımcı olabilir (Paterson 2019, 12). Bu söylemler, üreme deneyimlerinin çeşitliliğini yok ederek belirli cinsiyet, sınıf ve ırktan kadınların deneyimlerini ön plana çıkarır. Doğal doğumu tanımlarken kullanılan “vücudumuz bunu yapmak için tasarlandı” gibi ifadeler, “iyi” anneleri “kötü” annelerden ayırmış; “güçlenmiş failer” ile “güçsüz nesnelere” ve “doğal” ile “doğal olmayan” kavramlarını gündeme getirmiştir (Paterson 2019, 12).

Bu noktada post yapısalcı feminizmin doğallık söylemine yönelik eleştirilerini ele almak araştırmanın savunduğu argümanlar açısından önem taşımaktadır. Bu görüş, doğumun tıbbileştirilmesine karşı olan eleştirilerin, doğal olanın idealize edilmesine yönelik eğilimi arttırdığını savunmaktadır (Beckett 2005, 258). Doğal doğumun kadın bedeninin doğurganlığı

nedeniyle doğa ile kurduğu ilişkinin vurgulanması erkek/kadın, kültür/doğa, zihin/beden, akıl/duygu gibi ikilikleri koruduğu ve güçlendirdiği savunulmuştur (Annadale ve Clark 1996, 32). Diğer bir eleştiri ise, doğal doğumun doğumda teknoloji kullanımına karşı olmasıdır. Bu ayrım, “tıbbi doğum” yapan kadınların “kadınsı doğaları”nın sorgulanmasına ve doğumun kadının doğal bir yetisi olarak görülmesine yol açarak kadınlar arasında yeni ayrımcılık biçimlerinin oluşmasına neden olmuştur (Skowronski 2015, 27). Doğumda teknoloji kullanımının kadınların ihtiyaç ve amaçlarına hizmet edebileceği savunulmakta (Annadale ve Clark 1996, 35) ve teknolojinin ya da tıbbın doğal doğum karşısında üstünlük kurmasının gerekli olmadığı vurgulanmaktadır (Beckett 2005, 259). Diğer bir eleştiri ise doğal ve tıbbi doğum arasındaki ayrımın aynı zamanda kadınların basit, içgüdüsel ve doğaya yakın, erkeklerin ise rasyonel ve bilimsel olduğu yönündeki tarihsel görüşü yeniden yaratmış olduğudur (Brubaker ve Dillaway 2009, 39). Doğal doğum hareketinin doğumun evde gerçekleşmesi gerektiği yönündeki düşüncesi eleştirilen noktalardan bir diğeridir. Doğaya ve evde doğuma dönüş çağrısı evin idealleştirilmesine ve “kadının yeri evidir” düşüncesinin pekişmesine yol açtığı ileri sürülmüştür (aktaran Skowronski 2015, 27). Bir diğer nokta ise “ev” in herkes için aynı anlamı taşımadığı üzerinedir. Michie ve Chan’a (2005, 110-11) göre evde doğum tercihi sosyal sınıfa göre değişmektedir. Eğitimli, üst-orta sınıf kadınlar, aile mahremiyeti ve “baba”nın denetiminin daha belirgin olduğu muhafazakâr kadınlar ve doğum öncesi bakıma erişimi olmayan yoksul ya da genç kadınlar, evi farklı şekillerde deneyimlemektedir. Bu grupların doğum deneyimleri, evin mahremiyet, güvenlik ve güç ile olan ilişkilerindeki farklılıkları yansıtır. Michie ve Chan (2005, 110), orta sınıf kadınların evi kurumsal etkilerden tamamen bağımsız olarak görmediklerini, ancak hamileliğini ailesinden gizlemek zorunda kalan genç, bekâr bir anne için ev kavramının farklı bir anlam taşıdığını belirtmektedir.

Üçüncü dalga feminizm, doğum ağrısının yüceltilmesini ve bedenin

gücüyle romantize edilmesini eleştirir. “Doğumun ritimlerini, coşkusunu ve acısını deneyimleme” (Davis-Floyd ve Davis 1997, 316) düşüncesinin yaygınlaşmasının, kadınların ağrı kesici talep etme konusunda kendilerini kısıtlanmış hissetmelerine yol açabileceği belirtilir (Brubaker ve Dillaway 2009, 38) ve ağrı kesici kullanılmamanın bir ideal olarak kategorize edilmemesi gerektiği savunulur (Skowronski 2015, 28). Tıbbi uygulamalar, doğum yapan bireyleri bedenlerinden uzaklaştırıp sürecin dışına iterken, doğal doğumu savunan hareketler ise ağrıyı “gerçek” kadınlığın bir göstergesi olarak kabul eden ve doğumu “doğal” ya da “doğal olmayan” olarak sınıflandıran bir kadınlık idealine yönlendirmiştir. Bu yaklaşım, kadınların tıbbi müdahalelerle ilgili endişelerini göz ardı etmelerine yol açmıştır (Paterson 2019, 12). Bu bağlamda, doğallığın da en az tıbbi olan kadar kültürel bir kategori olduğu savunulmaktadır (Beckett 2005, 264). Ayrıca, geleneksel doğum pratiklerini yeniden canlandırma ya da bu pratikleri “doğaya daha yakın” olduğu gerekçesiyle meşrulaştırma girişimleri eleştirilmektedir (Beckett 2005, 264).

Doğal Doğum Hareketi ve Doula

Doulalık profesyonel bir meslek olarak 1990’lı yılların başında ABD’de doğumun tıbbileştirilmesine karşı (Morton ve Clift 2014, 41) doğal doğum hareketi ile birlikte yeniden ortaya çıkmıştır ve 70’lerde bazı kadınların evde doğuma dönüş isteği ile bağlantılıdır. “Evde doktor yerine bir ebe eşliğinde; günümüzde ise yeni bir müdahille birlikte: *la doula*” (Badinter 2020, 45). “Bu “ekolojik” akımının yarattığı yeni profesyoneller olarak doulalar”, kadınların kendi bedenleri ve doğumları üzerinde kontrol sahibi olmalarını isteyen birçok modern ebeyle doğal doğum hareketi olan ikinci dalgadan doğmuştur (Badinter 2020, 45). Doulalar kadın bedeni ve doğurganlık yetisinin doğallığını vurgulayarak hamilelik ve doğumun kadına özgü doğasını savunmuşlardır. Ancak, doğal doğum tanımı doulalar arasında farklılık gösterir: kimisi

tamamen tıbbi müdahalesiz doğumu doğal sayarken (Basile 2012, 74), ağrı kesici kullanmayan ya da sezaryen dışındaki doğumların doğal olduğunu savunan görüşler bulunmaktadır (Morton ve Cliff 2014). Doulaların tıbbi ve doğal doğum modellerinin “kutuplaşmış perspektifleri arasında bir orta yolu temsil ettiği” ileri sürülmektedir (Morton 2002, 9). “Doula desteğinin, doğumda tıbbi müdahale olarak adlandırılan sezaryen, epidural ve forsepsin kullanımında azalmaya neden olduğu” nun (Badinter 2020, 46) savunulması, günümüzde doğal doğum biçimlerinin yaygınlaşmasında etkili olduklarını vurgular.

Günümüzde doulalar hakkında yapılan çalışmalar genellikle mesleki örgütlenme biçimlerine ve kadınların doğum alanında güçlenmesindeki rollerine odaklanmaktadır. Gilliland (2002) “Beyond Holding Hands: The Modern Role of the Professional Doula” başlıklı makalesinde doula hareketine dair modern bakış açısı sunmakta, doulaların rollerini ele almakta ve tıbbi bakım sağlayıcılar olarak özellikle hemşireler ile aralarında var olan çatışmayı önlemede stratejileri ele almaktadır. Basile (2012) “Reproductive Justice and Childbirth Reform: Doulas as Agents of Social Change” başlıklı doktora tezinde “doula hareketinin ırk, sınıf, cinsiyet ve cinsellik gibi çeşitli kesişen eşitsizlik eksenlerine meydan okuyarak sosyal adalete nasıl katkıda bulunduğunu” (2012,1) ve insanların yaşamlarını birçok yönüyle nasıl güçlendirdiklerine odaklanmaktadır. Schmonsky (2016) “Holding The Space: The Reemerging Role of Doula” başlıklı yüksek lisans tezinde doulaların hamilelik ve doğum anında kaliteli bakıma erişim ve üreme adaletini sağlamadaki rollerini ele almaktadır. Passian (2022) “Doulas in İtaly: The Emergence of a “New” Care Profession” başlıklı kitabı sosyoloji alanında yaptığı doktora çalışmasına dayanmaktadır ve tezi sırasında doula eğitimi olarak bu alanda etnografik bir araştırma yapmıştır. Çalışması İtalya’da doulalık mesleğinin eğitimlerine ve kapsamlarına, doulalar içerisindeki meslek ilişkilerine odaklanmıştır.

“Doula” kelimesi eski Yunanca kökenlidir ve “kadın köle” anlamında

kullanılmıştır. Yirminci yüzyılın ortalarında, halk arasında “hizmet eden kadın” olarak yeniden kullanılmaya başlanmıştır (Basile 2012, 21). Terimin literatürde ilk kullanımı 1966 yılında Dana Raphale tarafından farklı kültürlerde ve bazı hayvan gruplarında emzirme üzerine yaptığı doktora çalışmasında geçer (Pasian 2022, 1) Terimin Marshall Klaus ve John Kennell’in çalışmalarında yer alması ile birlikte doula; “doğumdan önce, doğum sırasında ve hemen sonrasında bilgisel, fiziksel ve duygusal destek sağlayan kişi” olarak kullanılmaya başlanmıştır (Pasian, 2022, 2). Çalışmaya dahil edilen bir doula tarafından doulalığın tanımı şu şekilde yapılmıştır:

...Eski Yunanca’da “hizmet eden kadın” demek. Profesyonel bir kız kardeş gibi. Annenin hastane prosedürlerini anlamasına, hizmetine yardımcı, ihtiyaç halinde el uzatıp, ihtiyaç halinde koşan ve bilgi veren ve duran... Kesintisiz destekle doğumda ala açan, nefesi hatırlatan kişi. Hani eskilerden anlatılan, o ev doğumlarında gebenin ihtiyaçlarını gözeten ve destekleyen, ve eli tutup teri silen kişi varya, onun günümüzdeki eğitilmiş hali... “Eğer doula bir ilaç olsaydı, kullanmamak ahlaksızlık olurdu” diyor Dr. John Kennell (Doula Sevgi)

Doulalık, meslek olarak tanınmadan önce doğum deneyimi yaşamış kadınların yeni anne adaylarına gönüllü olarak yardım ettiği dönemler olmuştur (Pasian 2022, 3). Doulalığın profesyonel bir meslek olarak tanınması ise 1992 yılında Kuzey Amerika Doulaları (DONA) derneğinin kurulmasıyla gerçekleşmiştir. Türkiye’de ise “Doula (Doğum Destekçisi) Sertifikası”, çeşitli özel kurumlar tarafından verilmektedir. Doulalar genellikle bireysel çalışmakta olup, doğumda tıbbi rolleri olmadığı için doğumhanelerde bulunmaları genellikle desteklenmemektedir. Doulanın rolü, klinik bakım sağlayıcılarla örtüşen ancak onları tamamlayan bir görev olarak tanımlanmıştır (Morton ve Clift 2014, 4). Bu rol araştırmaya dahil edilen bir içerik tarafından aşağıdaki biçimde tanımlanmıştır:

Doğum Koçu değil, Doula. En önde gelen Doula organizasyonu olan Kuzey Amerika Doula Derneği (DONA), kuruluş aşamasında “koç” kelimesinin betimlediği şeyin “doula”nın gerçek rolünü anlatmadığına karar vermiştir. Koç dediğimizde sanki anneye ne yapması gerektiğini söyleyen annenin ne yapması gerektiğini yöneten bir kişi akla gelebiliyor. Kadınların doğum sırasında kendilerine ne yapmaları gerektiğini söylenmesine ihtiyaçları yoktur. Cesaret vermek, destek olmak, yanında olmak ve ihtiyaçlarını karşılamak başka bir şeydir. Doulalar tam da bu nedenle sağlıklı ilgisi olmayan biridir, kadınların yanındadır. Dışarıdan kadının doğal, içgüdüsel eylemlerine müdahalede bulunmak ve yönlendirmek aynen nefes alırken ya da çişini yaparken nasıl yapması gerektiğini ona söylememiz gibi gereksiz ve pasifize edici bir yaklaşımdır (Doula Cemre).

Doula ve anne adayları arasındaki iletişimin “içgüdüsel” düzeyde olduğu, bunu ebe, hemşire ve doktordan ayırdığı savunulur: “Kadınla birlikte nefes alır; kadınla birlikte hisseder; kadının duygularına eğilim gösterir. Tıbbi bakım verenler genellikle yalnızca bilgisel düzeyde iletişim kurarlar” (Klaus, Kennell, Klaus 2012, 134). Doulalar, hamilelik, doğum ve sonrası için nefes çalışmaları, rahatlama pozisyonları, masajlar ve duygusal destek gibi farklı hizmetler sunar. “Mama-bear”, “sister-friend” ve “radical” gibi adlandırılan doulalar çeşitli duygusal destek biçimlerini gösterir (Schmonskey 2016, 13). Doula hizmetine duyulan ilgi, genellikle bu duygusal bağ ihtiyacı ile ilişkilidir ve çoğu zaman bir “kız kardeş” ilişkisi şeklindedir: “Doula olarak yazılır, destek, şefkat, kız kardeşlik olarak okunur” (Doula Aylin).

Doula desteğindeki artış, kadınların hamilelik ve doğum sırasında daha kapsamlı duygusal ve fiziksel destek arayışıyla ilişkilidir (Hunter ve Hurst 2016, 45). Doulalar, doğum yapan kadın ile tıbbi personel arasında, yeni annenin duygusal ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlar (Wittman 2000, 19). Modern kent yaşamı ve çekirdek ailenin yaygınlaşmasıyla, kadınların yakın

çevresinden (nine, teyze, kız kardeş gibi) aldığı desteğe erişimi azalmış ve bunu bir hizmet olarak satın almaya yönelmiş olabilir. Diğer bir neden ise “ebeveynlik ama özellikle annelik artık uzmanlar tarafından sadece annelerin eline bırakılmaması gereken profesyonel bir meslek haline” (Furedi 2001, 179) geldiği gibi doğum da doğum psikologları, doğum koçları, doğum destekçileri, nefes uzmanları gibi pek çok profesyonel meslek ile çalışılması gereken bir süreç olarak görülmesidir.

Yöntem

Bu araştırma, Instagram platformunda yer alan doulaların, kadın bedeni ve doğum ilişkisini nasıl ele aldıklarına ve bu anlamları hangi bağlamlarda yaygınlaştırdıklarına odaklanmaktadır. Araştırmanın ilk adımında, Instagram’da “doula” anahtar kelimesi kullanılarak kullanıcı araması yapılmış ve bu arama sonucunda 11 doula hesabı seçilmiştir. Hesapların seçimi, doulaların aktif olarak içerik paylaşan, kamuya açık hesaplar olmasına ve doğum ve kadın bedeni gibi konularda etkileşim sağlamasına dayanarak gerçekleştirilmiştir. Doulalar doğal doğum hareketi içerisinde ortaya çıktıkları ve günümüzde bu alanda konumlandıkları için doğumun doğallığı konusunda ortak düşünceleri paylaştıkları söylenebilir. Hesapların seçim sürecinde, kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır; bu, bir doulanın takip ettiği veya etkileşimde bulunduğu diğer doulaların hesaplarının incelenmesi yoluyla ilerlemiştir. Bir douladan diğerine geçerken, arkadaş listelerine ve etkileşimlerine bakılmış ya da yeniden arama yapılarak belirtilen etkileşimleri sağlayan hesaplara ulaşılmıştır. Hesapların içeriklerinde benzer temalar ve söylemler ortaya çıkmaya başladığında, seçilen hesap sayısı 11 ile sınırlandırılmıştır. Seçilen hesaplar, Ağustos 2022 ile Kasım 2022 tarihleri arasında eleştirel içerik analizi yöntemi kullanılarak incelenmiştir. İncelenen hesapların anonimleştirilmesi sürecinde, hesap isimlerinin genellikle doulaların kendi isimleri veya meslekleriyle doula

unvanlarını birleştirerek oluşturulduğu dikkate alınmıştır. Bu bağlamda, hesap isimleri anonimleştirilirken benzer bir yaklaşım benimsenmiştir. Hesaplar herkese açık olmasına rağmen, kullanıcı gizliliğini korumak amacıyla kişisel bilgiler paylaşılmamış ve analiz edilen içerikler olduğu gibi aktarılmıştır.

Eleştirel içerik analizi, doulaların paylaşımlarında yer alan patriyarkal söylemleri ve bu söylemlerin toplumsal bağlamını anlamak için kullanılmıştır. Bu bağlamda doula profillerinde en sık işlendiği tespit edilen kadın bedeni, doğum ve annelik içgüdüleri temalarının “doğallaştırma” söylemi içerisinden ele alındığı görülmüştür. Bu “doğallaştırma”nın söyleminin kadın-doğa ve beden özdeşliğinin kurulmasında ve yaygınlaştırılmasında toplumsal cinsiyet temelli eşitsizliklerin yeniden üretimine katkı sağladığı varsayılmaktadır. Bu çalışma, kadınların üreme deneyimi temel alınarak evrensel bir kadınlık kategorisi oluşturma çabasının, kadınların deneyim ve duygularındaki politik, toplumsal ve kültürel farklılıkları göz ardı ederek bu çeşitliliği görünmez kıldığını ortaya koymayı hedeflemektedir. Çalışma, kadınlık deneyimlerinin homojenleştirilmesinin, farklı bağlamlardaki toplumsal cinsiyet dinamiklerini nasıl ihmal ettiğini ele alarak bu tür yaklaşımların sorunlu yönlerini feminist bir perspektifle incelemektedir.

Instagram’ın araştırma platformu olarak seçilmesinin nedeni, doulaların genellikle sosyal medya aracılığıyla müşterilerine ulaşmaları ve sosyal medyada hamilelik, doğum ve annelikle ilgili ürün ve hizmetleri yaygın olarak sunmasıdır. Bu durumun, annelik duyguları ve pratikleri üzerinden yeni “ideal”lerin üretilmesine katkı sağladığı düşünülmektedir. Bu yeni “sağlıklı”, “normal”, “doğal” söylemler, bir yandan “standart hakikatle” üretirken, diğer yandan kadınlığa ilişkin alanları ve deneyimleri tüketim pratiğine dönüştürerek yeni pazarların yaratılmasına aracılık etmektedir (Timurturkan 2019, 331). Araştırmada ele alınan doulaların içerikleri, sıklıkla “içsel doğum”, “doğumunu iyileştir, dünyayı iyileştir”, “pozitif doğum”, “doğal doğum” gibi etiketlerle paylaşılmaktadır. Doulaların, belirli bir doğum

biçimine yönlendirme görevi olmamakla birlikte, kadınların güçlendirilmesi için bedenleriyle yeniden iletişime geçmeleri, içgüdülerini ve bedenlerini dinlemeleri gerektiği belirtilmekte ve doğal doğum idealleştirilmektedir. Çalışma, doğumda kadın haklarını ve aşırı tıbbileştirmenin sorunlarının göz ardı edilmemesini savunurken, doğal doğumun yeni tahakküm biçimleri oluşturabileceği öne sürmektedir.

Kadın Bedeninin Doğurganlığı ve Doğallaştırma

Bu tema altında kategorize edilen içeriklerde kadın bedeni; biyolojik doğum yetisi, üreme organları, hamilelik ve doğum sürecinde salgılanan hormonlar temelinde ele alınmakta ve bedenin biyolojik doğasına atıfta bulunmaktadır. Bu tema altında kadın bedeni; doğurgan kadın bednidir. Bedenin doğal bir işlevi olarak doğurganlığı şu şekilde ifade edilmektedir;

Hormonlarınız sizsiniz. Hormonların değişimi o kadar eşsizdir, o kadar değerli ve hassastır ki onları ayarlamak veya doğru bir şekilde müdahale etmek imkansızdır. Siz günlük hayatınız yaşarken hormonlarınız vücudunuzu döllenme, hamilelik ve doğum için hazırlamakla meşguldür. Vücudunuzun ne kadar meşgul olduğunu bilseydiniz, şaşırırdınız! (Doula Burcu)

Buna göre; hamilelik süresinden doğum anına kadar beden doğal biçimde bu sürece üreme organları ve hormonlar ile hazırdır. Bu tema içerisinde fizyolojik bedenin “olması gerekeni” bildiği ve herhangi bir müdahale olmaksızın bedenin bilgeliğine güven duyulması gerektiği vurgulanmaktadır;

“Doğrutulmayın, doğurun. Bedeniniz buna uygun yaratıldı” (Doula Esin).

Sevgili anne adayları nasıl bir ruh hali içindesiniz? Hangi kelimeleri ve hikayeleri duyuyorsunuz? Doğumun kutsallığına ve o ana teslimiyet

içinde misiniz? Yoksa kendi bedeninizi ve yeteneklerinizi sorgulayarak korku ve şüphe hissediyor musunuz? Bir doula olarak kadınların vücutlarının mükemmel bir şekilde tasarlandığını ve doğum eyleminde kendilerini güvende hissetmelerine ve kendi iç potansiyellerine güvenmelerine yardımcı olmak benim işim ve onurum: bir dünyadan diğerine, destek aracılığıyla bebeğini dünyaya getirmek, bu dünyaya küçük bir ruhun doğmasına destek olmak manevi bir eylemdir. Vücudumuzun gücüne ve bilgeliğine teslim olmak cesaret, öz saygı ve boyun eğmeyen inanç gerektirir; doğum yapmak ve sürece tamamen güvenmek ve doğumun akmasına izin vermek gerekir... (Doula Seher).

Kadın bedeni ve doğa arasında kurulan bir diğer bağlantı ise ikisinin de “hayat veren” olarak konumlandırılmasıdır. Doğurgan kadın bedeni ve doğa arasındaki benzerlik yüceltilmekte/ kutsanmaktadır:

Eski kültürlerden günümüze kadar gelen “Hayat Ağacı” figürü, kökleriyle topraktan suyu almayı ve yapraklarıyla dünyaya oksijen vermeyi, böylece bir alma-verme dengesi içinde yaşamı devam ettirmeyi sembolize eder. Bu figüre dikkatle baktığımızda, plasenteye tamamen benzeştiğini görürüz. Annesinden (toprak anadan) besin alan ve aldıklarını yapraklarıyla (öğrendikleriyle) dünyaya vererek büyüyen tüm bebeklerin ilk hayat ağacı... Büyüleyici değil mi? Çoğu kültürde plasenta kutsal kabul edilir ve bebeğin gelişini kutlamak için dikilen bir fidanın dibine gömülür. Fidan da bebekle birlikte büyür ve topraktan alıp dünyaya veren bir yaşama dönüşür... (Doula Melis).

Bedenin doğurganlığı ile doğa unsurları arasında kurulan benzerlik diğer bir “doğallaştırma” çabasıdır. Doğallaştırma, ideolojik bir bakış açısını oluşturur; bir insan varlığının bazı yönleri doğal olarak düşünüldüğünde, aynı zamanda değiştirilemeyecek ve/veya değiştirilmemesi gereken bir şey olarak anlaşılır (DiQuinzio 1999,9-10). Bu yaklaşım, kadınlar üzerinde “doğal anne”

ler olma baskısını artırır ve bunu biyolojik olarak var olan bir şeymiş gibi yansıtır (Blubaker ve Dillaway 2009,39). Bu ise kadın bedenlerinin doğurmak için var olduğunu ve bu nedenle de önemli olduğunu göstermektedir. Örneğin, Doula Cemre'nin paylaşımı kadın bedeninin doğurganlığı nedeniyle üstün olduğunu göstermektedir:

Kadın erkekten çok daha önemlidir. Çünkü o rahminde hem erkeği hem kadını taşır. O kıza ve oğlana, her ikisine de annelik eder; her ikisini de besler. Erkekle yarışyorsun ve yarışmana gerek yok; sen zaten üstünsün. Şiir yazmana gerek yok, şiir sensin. Sevgin senin müziğindir. Sevgilinle birlikte çarpan kalbin senin dansındır (Doula Cemre).

Bu noktada, kadınların yaşamın yeniden üretimine olan katkılarının biyolojilerinin ya da doğalarının bir işlevi olarak tanımlanması (Mies 2008, 103) ve doğurganlık üzerinden kurulan bu üstünlük, kadınlara has belirli toplumsal cinsiyet rollerini yeniden üretmektedir. Doğumun getirdiği anneliği yine bu doğallaştırma ekseninden ele almak hem doğurmaya hem de çocuk büyütme (Mies 2008, 103) verilen emeği görünmez kılmaktadır. Dolayısıyla çok katmanlı eşitsizlikleri sağlamaştırmaya neden olabilmektedir.

Doğallık vurgusu, kadınların evrensel ve homojen bir kategoride ele alınmasına ve eşitsizliklerin gizlenmesine yol açar. Her birey aynı şartlar ve duygularla doğum yapmaz veya anne olmaz. Ancak, kadın bedeninin doğasına referansla doğurganlık ve anneliğin evrenselliğinin vurgulanması, farklı kadın deneyimlerini görmezden gelir. Diğer nokta ise anneliğin doğumla ilişkilendirilmesidir. Sallie Han (2013, 122), anne olmanın “bedensel bir deneyim” olarak ele alındığını belirtir. Kadınların bedenleri bebeği dünyaya getirir, göğüsleri bebeği emzirir ve bakım sağlar. Dolayısıyla kadın anneliği öncelikli olarak bedeni ile kavrar ve hisseder. Anneliğin bedensel bir deneyim olduğunun en önemli kanıtı Han’a göre diğer annelik biçimlerinin (evlat edinme

gibi) daha düşük bir statüde değerlendirilmesidir (Fox ve Neiterman 2015, 671). Bu nedenle doğum yoluyla anneliğin yükseltilmesi, “diğer” anneliklerin sorgulanmasına neden olabilmektedir.

Doğa ve doğallık arasında kurulan ilişkinin diğer bir noktası ise “doğal olmayan” kadınlara karşı “doğal” kadınları inşa eden düşünce biçiminin “üremenin heteroseksüelliğinin ve anneliğin doğallaştırılmasının” sağlama alınması gibi bir tehlikeyi de beraberinde getirebilmesidir (Basile 2012, 70). “Doğa sorunsalı, toplumsal cinsiyet sorunsalıyla iç içe geçmiş olduğu için” (Plumwood 2020, 11) kadın ve doğa arasındaki bağı biyolojik doğurganlık temelinde kurmak, kadınları sadece doğurganlıkları üzerinden tanımlama riskini taşır. Bu bakış açısı, kadın kimliğini heteroseksüel annelik ve biyolojik doğurganlıkla sınırlandırarak toplumsal cinsiyet çeşitliliğini göz ardı edebilir ve toplumsal cinsiyetin esnekliğini sınırlayan normları güçlendirebilir.

Doğum ve Doğallaştırma

Doula profillerinde doğumun doğallaştırılması; doğumun müdahale edilmemesi gereken, doğal bir süreç olduğu ve “normal” ve “doğal” doğumun “sağlıklı” bir kadın için herhangi bir acı ya da ağrı hissi yaratmadığıdır. Doğuma verilen anlam ağrının anlamlandırılmasına paraleldir:

Fizyolojik yasa şöyle der: Bedenin doğal ve normal işlevlerinden hiçbiri, tehlike veya acı içermez. Sağlıklı bir kadın ve sağlıklı bir bebek için doğum, bedenin doğal ve normal işlevlerinden biridir. Öyleyse sağlıklı bir kadın sağlıklı bir bebek doğururken tehlike altında değildir ve acı da çekmez- Dr. Jonathan Dye, 1891 (Doula Hande).

Bu görüş, doğum ağrısı içinde olan kadının deneyimlerini dışlarken aynı zamanda ideal bir duygu biçimi belirler. Diğer yandan burada vurgulanan acı çekmeme hissi; acının anlamlandırılma biçimine bir vurgudur, acı negatif

bir duygu olarak nitelendirilmez. Doulalar genellikle paylaşımlarında bu ağrı biçimden “dalgalar” olarak bahsetmektedir. Doğal doğum savunucularının da paylaştığı bir argüman olarak doğum acısını yaşamamanın, kadınların doğum bedeninin gücünü, doğumun dramatik doğasını, sevinç ve acı arasındaki bağlantıyı ve bilinçli iradeden daha güçlü bir güce teslim olmanın getirdiği tatmini tam olarak anlamalarına yardımcı olduğunu vurgular (Beckett 2005,258). Yine kadınların doğum ağrısını romantize etmeleri, bu ağrıyı çekmek istemeyen, bunu konforlu bulmayan kadınların doğuma karşı “doğru” bir şekilde yaklaşmadıklarını varsaymaktadır. Bu yaklaşım içerisinde ağrıya olumlu bir değer atfedilmesi kadınların doğum deneyimlerinde özgülleşmelerinden çok kendilerini kısıtlanmış hissetmelerine neden olabilir. Fox ve Worts (1999,336) doğumla ilgili sosyal bilimler literatürünün acı meselesi hakkında neredeyse sessiz olduğunu fakat aslında birçok kadının doğum sırasında tıbbi yardım istemesinin büyük bir nedenin bu acı hissi olduğunu vurgular. Martin (1992, xxv-xxvi) ise doğumda “kontrolü ele almak” ya da ağrı ve acı karşısında sakinlik ve sessizliğin daha çok orta sınıf kadınların sahip olduğu bir değer olduğunu ve birçok kadın için “kontrolü kaybetmek” ya da “gürültü” yapmanın bir direniş biçimi olabileceğini belirtir.

Doulaların doğumu kadının bedeninin doğal bir işlevi olarak ele almaları, doğumda tıbbın “gereksiz”, “aşırı” müdahalelerine karşı haklı bir eleştiri konumundadır. Fakat doğumun doğal bir olay olduğu fikri, kadının doğum anında daha etkin konuma geçmesini savunurken bir yandan da “doğum yapan kadınların uyması gereken bir doğa” fikrini ileri sürmektedir (aktaran Beckett 2005, 259):

Hamilelik süresince bedeninin sana nasıl rehberlik ettiğini hatırla. Bebeğin büyümesi için hiçbir şey yapmam gerekmedi. Doğum sırasında da hiçbir şey yapmana gerek yok. Bedenin ne yapması gerektiğini biliyor, sadece bedenini dinle, teslim ol, bırak! (Doula Beril).

Bu düşünce içerisinde doğal doğum ideolojisini benimseyen kadınlar, hamilelik veya doğum sırasında, sezaryen gibi tıbbi müdahaleye zorlandıklarında kendilerini haksızlığa uğramış ve “kadınsı” olmayan olarak hissedebilirler. Vurgulanan, kadınların kendi hamilelikleri üzerinde kontrol sahibi olmalarıdır; ancak kadınların güçsüz bırakıldığı daha geniş sosyal bağlamın farkına varılmamaktadır (Brubaker ve Dillaway 2009,39).

Kendi kendine gerçekleşen bir normal doğum birden fazla olaya işaret eden, oldukça karmaşık ama aynı zamanda o derecede iyi ayarlanmış bir süreç olup ona yapılacak her müdahale onu optimal karakterinden saptıracaktır. Doğumu izleyenlerin yapacağı tek müdahale bu ilham verici olaya saygı göstermeleri ve tıbbın ilk kuralına uymalarıdır; “Mil nocere (ZARAR VERME)” Sabırla beklemek ve doğamıza güvenmek. Alman profesör G.Kloosterman’ın sözü (Doula Seher).

Bu noktada eleştiri, hamilelik ve doğum sürecinde, aşırı tıbbi müdahaleye yöneliktir fakat “bedenin doğası” na güvenmenin gerekliliği de farklı tahakküm biçimlerini ortaya çıkarabilmekte ve tek bir “normal”, “sağlıklı”, doğum biçimini meşrulaştırarak farklı doğum deneyimlerini dışlamaktadır. Dahası, “doğal” olanın yüceltilmesi, “doğal” ideale uymayan doğumların “doğal olmayan” olarak algılanmasına yol açar ve bu nedenle böyle doğumları deneyimleyen kadınların öznelliklerini sorgular (Michie ve Cahn 2005,110). Doğal doğum yapmanın daha üstün görülmesi bunun aynı zamanda “iyi bir anne” olmanın ölçütü olarak algılanmasına neden olabileceği (Beckett 2005) göz önüne alındığında, doğumun kadınların kendilerini anne olarak da eksik hissetmelerine neden olabileceği söylenebilir.

Bu tema altında doğum yapılan mekân, doğum şekli ve doğumun nasıl olması gerektiğinin de idealize edildiği görülmektedir:

sevgili anne doğumuna sahip çık. Kutsal bir yerde doğurmak mı?
Neden olmasın! Bir yer ki herkes size ve doğumda yapacağınız eyleme

saygı duyuyor. Sessizce konuşuyor, yavaşça ve nazikçe hareket ediyor, içinizden geldiği gibi olma ihtiyacınıza saygı gösteriyor..-yemek, içmek, sesler çıkarmak, etrafta dolanmak, bazen duygusallaşıp ağlamak, bağırarak ve gülmek.. size ve bebeğinize tamamen bilinçli ve duyarlı varlıklar olarak davranıyor.. sevgili anneler, doğum yapmak sevişmek kadar özeldir.. mahremiyete, desteğe ve şefkate ihtiyacınız olacak Doğum seyircili bir spor değildir...tipik bir doğuma razı olmayın..daha fazlasını bulmanız artık mümkün..gebe eğitimleri alın,doula ile Doğum yapın..Doula Doğumda yol arkadaşınızdır, doğum destekçinizdir. İlaç dışı rahatlatıcı teknikler kullanın..bebeğinizi koruyun, kendinizi güçlendirin ve doğumunuza sahip çıkın (Doula Damla).

Doğumun şekli, mekânı, duygusunun idealleştirilmesi, doğum alanında kadınların sahip oldukları eşitsizlikleri gizleyerek, sürecin bir “tercih” olarak görülmesine yol açabilir. Bu noktada doğumun gerçekleştiği yer, koşullar ve ortamın, deneyimi derinden etkilediğini ve kadınların anneliğe geçişte, kendi kontrolleri dışında ve onların yararına olmayan koşullarda gerçekleştiğinde endişe verici (Rothman ve Simonds 2005, 90) olduğu kabul edilebilir ancak bu noktada ideal mekan ve doğumun bir tercih olarak görülmesi, sorumluluğu bireyselleştirerek tercihleri nedeniyle kadınların sorgulanmasının da önünü açabileceği unutulmamalıdır. Bu noktada doula içeriklerinin “doğal” ve “ideal” olana ulaşmayı yalnızca bireysel bir tercih olarak göstermesi önemlidir:

...Doğum ortamının ilk ve değişmeyen kurallarından en başında mahremiyet gelir. Tüm memeli hayvanların, doğumları için seçtiği ortamlara bakıldığında kendilerini güvende hissettikleri, mahremiyet alanı içinde izlenmediklerinden emin olduğu, karanlık ve sıcak ortamlarda doğum yaptıkları bilinmektedir. Dolayısı ile anne adayları doğumu beklediği o dakikalarda mahremiyeti bozulmadan sakin ve sessiz doğal bir ortamda doğumunu karşılamalıdır. Son zamanlarda, özellikle anne ve bebek sağlığını tehdit edebilecek durumlara karşı

hazırlıklı olmak adına doğum ortamları birçok teknolojik aletin bir arada bulunduğu medikal ortam halini almıştır. Kadınların çoğu yabancı oldukları bu doğum ortamında korku ve endişe duyarlar. Bu duygular doğum eyleminde salgılanan hormonlarımızı kesintiye uğratar ve müdahale olasılığını artırır. .... Sizler hastane ortamı dahi olsa, kendinize bu özel alanı yaratabilirsiniz. Bunu yapmadan önce ise, sizin doğumunuz ile kurduğunuz hayaller-beklentiler, doğum yapacağınız hastanenin seçimi, doğum ekibiniz ile aynı dili konuşmanız önemlidir (Doula Buket).

Bu anlamda doğal doğumun ele edilmesi için belirli koşulların sağlanması gerekliliği ortaya çıkmaktadır; doğal doğuma ulaşmak için profesyonel desteklerin ya da hizmetlerin satın alınması gerekmektedir. Kukla'nın (2008,82) belirttiği üzere; "doğal" doğum yapmayı "başaran" kadınlar her ne kadar kendilerini "mitolojik" ve "endüstri öncesi" kız kardeşleri ile bağlantılı hissetseler de genellikle sosyal ayrıcalıklardan ve teknolojik müdahalelere olan erişimlerden yararlanırlar ve kadınların bu hizmetlere ulaşımı büyük ölçüde sosyoekonomik faktörlere göre belirlenmektedir.

Doğal Bir Duygu olarak Anelik "İçgüdü"

Doula profillerinde doğal doğum temasının vurgulandığı diğer bir alan ise doğumun tüm memeli canlılarda ortak bir özellik olduğu düşüncesidir. Kadınların da diğer memeli canlılar gibi herhangi bir müdahalede bulunulmadan doğurabileceği, bunun önündeki engelin ise bizi diğer memelilerden ayıran "zihin" olduğu vurgusu bulunmaktadır:

Olan bitenler üzerinde düşünmeyi bırakmanız ve neler yapmanız gerektiğini kafanıza takmaktan vazgeçmeniz halinde, doğum sürecinin geriliminin üstesinden gelmeniz çok daha kolaylaşır. Diğer memeliler içgüdüsel olarak doğururlar çünkü doğum yapmanın en doğru

yolunun ne olması gerektiği veya doğum sürecinin hangi aşamasında oldukları gibi şeyleri düşünmezler. Doğanın, doğum kendiliğinden gerçekleşebilsin diye insanın parlak entelektüel gelişimini uyuşturmak için kullandığı kendi harikulade uyuşturma yöntemleri vardır. Düşünmeyi bıraktığımız zaman doğum daha kolay gerçekleşir (Doula Beril).

Bu anlamda, kadının doğa ile ilişkisinde aklın/zihnin devre dışı bırakılması gerektiği düşüncesi paylaşılmaktadır. Sosyal bilimler alanında çokça tartışıldığı üzere Kartezyen düşünce biçimi (düalizm) erkek-kadın, kültür-doğa, zihin-beden, akıl-duygu gibi ikiliklerin hiyerarşik sıralanmasını içermektedir ve buna bağlı olarak terimlerden ilki ayrıcalıklı iken diğeri olumsuz olarak bastırılmış, tabi kılınmış hale gelir (Grosz 2020, 26). Bu düşünme biçimi kadınların erkeklerden daha biyolojik, bedensel ve daha doğal olduğunu varsayarak kadınları doğurganlık yetisi nedeniyle biyolojik ihtiyaçlara hapsedmesine neden olmaktadır (Grosz 2020, 40-41). Bu bağlamda, doğumu tıbbi bir olay olarak ele almanın sakıncaları olduğu kadar, kadın bedeninin doğal bir işlevi olarak da ele almak da kritik bir noktayı oluşturmaktadır. Özellikle doğum alanında “doğanın eleştirilmesi zor bir etik referans” haline gelmesi (Badinter 2020, 67) doğal ve doğal olmayan arasında hiyerarşik ikiliklerin oluşmasının da önünü açtığını göz önünde bulundurmak önemlidir.

Bedenlerimiz hamile kalacağımızı, karnımızda taşıdığımız bebeğimizi besleyeceğimizi nasıl içgüdüsel olarak biliyorsa; bebeğimizi nasıl dünyaya getireceğimizi de bilir. Doğum bedenlerimiz için normal bir fizyolojik süreçtir. Bu sürece yardım etmeye çalışmaya gerek yoktur, önemli olan onu engellememektir. Bedenin ağrı olarak karşılık vermesine neden olan stres ve korku zihinden uzak tutulduğunda doğum rahat, ağrısız, acısız, güvenli bir şekilde gerçekleşir ve ebeveynler için unutulmaz bir deneyime dönüşür. Bu sebeple doğuma

hazırlık eğitimlerinde annelerime nasıl doğuracaklarını değil, doğumun kendisinin nasıl gerçekleşeceğini öğretiyorum ki, geriye kalan her şey zaten onların yaratılışında saklı (Doula Buket).

Doulaların profillerinde ortak olan bir diğer tema ise annelik içgüdüsüdür. Annelik içgüdüsünün, kadınların diğer memeli canlılar ile “içgüdüsel davranış” ortaklığı olduğu, DONA’nın kurucuları tarafından öne sürülmüştür (Badinter 2020, 53). Bu nedenle DONA’nın kuruluşunun temel dayanaklarından birinin bu duygunun varlığı olduğu söylenebilir. Annelik içgüdüsünün evrensel bir duygu olarak tüm memelilerde var olduğu düşüncesi özellikle doğumdan sonra salgılanan hormonlar ile açıklanmaktadır:

...Doğumdan hemen sonra, yorgun ve bitkin olmasını beklediğimiz annede, diğer herkesten daha fazla enerji görmemiz yaygındır. Doğum hormonları ve bir an önce bebeğe bakım vermesini söyleyen memeli içgüdüleri sayesinde, annede enerji seviyesi yüksektir. Uzanıp bebeğine dokunmak, onu kucaklamak, göğsüne koymak ve onunla göz göze gelmek ise yine içgüdüleri ile yaptığı sevgi dolu anne davranışlarıdır. Ten-tene temas hakkı sağlanan anne-bebekler, bu süreci olması gerektiği gibi geçirebilirler (Doula Melis).

Bu paylaşımlarda annelik içgüdüsü, kadın bedeninin doğum sürecinde hormonları vasıtasıyla “doğru” olanı bildiğini göstermektedir. Kadınlar ve diğer memeli canlılar arasındaki ortaklık ise “annelik hormonları”na bağlı olarak açıklanır. Oksitosin ve prolaktin’in tüm memelilerde annelik içgüdüsünün ortaya çıkmasında etkili olan hormonlar olduğu özellikle natüralist düşünce tarafından da savunulmaktadır, bu ise kadınların bebekleriyle otomatik ve dolaysız bir bağ kurduklarını göstermektedir (Badinter 2020, 52). Bu görüşün bir diğer yansıması John Bowlby ile William ve Martha Sears’in 1970’ler ve 1980’lerde başlattığı bağlanma odaklı ebeveynlik hareketinden itibaren şekillenmiştir (Kukla 2008, 76). Hem doğal doğum savunucuları hem

de tıbbi otoriteler, doğumdan sonraki ilk bir saat içinde emzirmeyen ya da doğum sırasında ağrı kesici ilaçlar nedeniyle tam bilinçli olmayan annelerin bebekleriyle yeterince bağ kuramayacağı öne sürülmüştür. Bu iddialar, anneleri gereksiz tıbbi müdahalelerden korumayı amaçladığını belirtse de, aslında doğum anında doğru davranamayan kadınların anneliklerini baştan sorgulatmaktadır (Kukla 2008, 76).

Bu tema altında annelik içgüdüsünün hissedilmesi gereken bir duygu olarak idealleştirmek ve bu duygunun hormonlar özelinde açıklanması daha önceki temalarda olduğu üzere kadın-doğa ikiliğinin korunmasına, “kadınsı sezgi”, “annelik içgüdüsü” ve bu durumda pekâlâ ““ikinci cins” için geçerli olabilecek akıl dışıcılık konusundaki en yaygın klişelere yönelme riski” ni ortaya çıkarmaktadır (Ferry 2000, 171). Bu noktada natüralizmin annelik içgüdüsü kavramına yeniden güç kazandırması, “kadın özgürleşmesinin ve cinsiyet eşitliğinin önündeki en büyük tehlikedir” (Badinter 2020, 172). Annelik içgüdüsünün varlığının biyolojik olarak kabul edilmesi, doğal ve evrensel bir duygu olarak ele alınması, doğumdan sonra kadınların kendi deneyimlerini ve duygularını da sorgulamalarına neden olabilmektedir. Doğumda hormonların varlığı yadsınamaz olsa da, hormonlara bağlı olarak evrensel bir duygu ve deneyim tanımı yapmak, biyolojik determinizmin en kritik alanlarından birini oluşturmaktadır. “Annelik içgüdüsü”, evrensel, homojen bir kadınlık, annelik kategorisi yaratarak annelik deneyimlerinin sezgi, duygu, his üzerinden kurulmasına ve bu alanda kadınların yaşadığı farklı duygu ve deneyimlerin dışlanmasına neden olabilmektedir. Diğer yandan anneliğin biyoloji üzerinden doğallaştırılması, anne olmayan ve /veya anne olmak istemeyen kadınların yetersiz, anormal veya sapkın olduğu düşüncesini güçlendirir (DiQuinzio 1999,11) veya doğum yoluyla anne olmayan kadınların bu histen yoksun olduğu düşüncesini besleyebilir. Kadınların anneliğe, yeni doğana, doğuma karşı hissettikleri duyguların biyolojileri nedeniyle doğal olarak var olduğu düşüncesi sınıfsal, kültürel ve toplumsal olarak anneliğin doğallaştırılmasına

ve idealize edilmesine neden olmaktadır. Aynı zamanda tüm kadınların anne olma duygusunu “olumlu” bir şekilde yaşadığını, yaşaması gerektiğini de varsaymaktadır ki bu da evrensel bir duygu olarak anneliği kategorize etmektedir.

Sonuç Yerine

Doulaların varlığı ve konumu kadınların doğumda haklarının savunulması ve güçlendirilmesi açısından önemlidir. Ancak bu çalışmada doulaların sıklıkla vurguladığı doğa/doğal kategorisi, kadın/doğa/duygu/beden özdeşliği içinden okunmuş, yaratabileceği eşitsizlik ve tahakküm ilişkilerine değinilmiştir. Çalışmada “doğal” olanın hem biyolojik cinsiyeti hem de “ideal” olanı işaret etmesi ile homojen ve evrensel bir kadın kategorisini oluşturduğu savunulmuştur. Doğal doğumun kadınları güçlendirici bir söylem olarak ortaya çıkması fakat günümüzde bu deneyimin satın alınan bir alan haline geldiği aynı zamanda ideal olarak gösterilmesi ile “diğer” kadınların deneyimlerini farklılaştırabileceği vurgulanmıştır. Doğanın “yasaları dayatmak ya da tavsiyelerde bulunmak için belirleyici bir argüman” (Badinter 2020, 67) olarak ele alınması ve yaygınlaştırılan doğallaştırma söyleminin, kadınların doğum deneyimini yalnızca bireysel bir tercihmiş gibi göstermesi kadınların deneyimlerinin politik, kültürel ve sınıfsal boyutlarını gizlemeye yardımcı olabilir. Bu nedenle kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizliğini derinden yaşadığı bir alan olarak doğumun, doğallık söylemi içerisinde ele alınması eleştirilmektedir. Sonuç olarak bu çalışma kadınların doğum deneyimlerinin tek boyutlu değil, çok katmanlı ve farklı bağlamlarda şekillendiği gerçeğini düşünmeye sevk ederek, daha derinlemesine bir bakış açısı sunmayı amaçlamıştır.

Kaynakça

- Annandale, Ellen, ve Judith Clark. "What is Gender? Feminist Theory and the Sociology of Human Reproduction." *Sociology of Health & Illness* 18:1(1996): 17-44.
- Apfel, Alana. *Birth Work as Care Work: Stories from Activist Birth Communities*. (California: PM Press,2016).
- Badinter, Elisabeth. *Kadınlık mı Annelik mi?* çev. Ayşen Ekmekçi (İstanbul: İletişim, 2020).
- Basile, Monica Reese. "Reproductive Justice and Childbirth Reform: Doulas as Agents of Social Change" (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Iowa University, 2012)
- Bokat, Nicole. "Natural Childbirth: From Option to Orthodoxy", *On the Issues: Long Island Cith*, no 4 (1) (1995)
- Beckett, Katherine. "Choosing Cesarean. Feminism and the Politics of Childbirth in the United States." *Feminist Theory*, no. 6 (2005): 251-275.
- Beyinli, Gökçen. *Elleri Tılsımlı: Modern Türkiye'de Ebelik* (Ankara: Ayizi,2016).
- Büyükokutan Töret, Aslı ve Tuğçe Özdemir. "Kentli Kadının Doğum Sürecindeki Destekçisi: Doula." *Türk Kültürü*, 2 (2021): 121-135.
- Brubaker, Sarah Jane ve Heather E Dillaway. "Medicalization, Natural Childbirth and Birthing Experiences." *Sociology Compass*, no:3(1) (2009): 31-48.
- Campbell, Rona. ve Sam Porter. "Feminist Theory and the Sociology of Childbirth: A Response to Ellen Annandale and Judith Clark." *Sociology of Health & Illness*, no.19(3)(1997): 348-358.
- Conrad, Peter. "Medicalization and Social Control." *Annual Review of*

Sociology, no:18(1) (1992): 209-232.

Davis-Floyd, Robbie E. “The technological Model of Birth”, The Journal of American Folklore, no:389 (1987):479-495.

Davis-Floyd, Robbie E. ve Elizabeth Davis. “Intuition in Midwifery and Home Birth.”, Childbirth and Authoritative Knowledge: Cross-Cultural Perspectives ed. Robbie E. Davis-Floyd ve Elizabeth Davis (Berkeley: University of California Press, 1997): 315-349

Davis-Floyd, Robbie E. Birth as an American Rite of Passage (Berkeley: University of California Press, 2003).

DıQuinzio, Patrice. The Impossibility of Motherhood: Feminism, Individualism and the Problem of Motherhood (New York: Routledge,1999)

Ehrenreich, Barbara ve Deirdre, English. Cadılar, Ebeler ve Hemşireler çev. Gökçen İleri (İstanbul:Pinhan, 2023)

Federici, Silvia. Tenin Sınırlarının Ötesinde: Güncel Kapitalizmde Bedeni Yeniden Düşünmek, Yeniden Oluşturmak ve Geri Almak, çev. Bilge Tanrısever (İstanbul: Otonom, 2020)

Ferry, Luc. Ekolojik Yeni Düzen, çev. Turhan Ilgaz (İstanbul: Yapı Kredi,2000)

Fraker, Carolyn Ann. “Doula for the State: Intimate Labor on the Margins of Welfare.” (Yayımlanmamış Doktora Tezi University of Minnesota,2020).

Fox,Bonnie ve Elena Netterman. “Embodied Motherhood:Women’s Feeling About Their Postpartum Bodies”, Gender&Society, no: 29(5) (2015), 670-693.

Gilliland, Amy L. “Beyond Holding Hands: The Modern Role of the Professional Doula”, JOGNN, no:31 (2002), 762-769.

Grosz, Elizabeth. Uçuşu bedenler: Bedensel bir Feminizme Doğru, çev. Kevser Güler (İstanbul: Notabene, 2020).

- Han,Sallie. *Pregnancy in Practice:Expectation and Experience in the Contemporary US* (New York:Berghahn,2013)
- Hunter, Cherly A. ve Abby Hurst. *Understanding Doulas and Childbirth: Women, Love and Advocacy* (New York: Palgrave Macmillan, 2016)
- Kımk, Emine ve Handan Özcan. “Doğumda Kesintisiz ve Sosyal Destek.” *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi* 7, no. 3 (2022): 617-628.
- Klaus, Herbert M., Kennell, John. ve Klaus, Phyllis, H. *The Doula Book: How a Trained Labor Companion Can Help You Have a Shorter, Easier, and Healthier Birth* (Cambridge: Perseus, 2012)
- Kukla, Rebecca. “Measuring Motherhood”, *The International Journal of Feminist Approaches to Bioethics*, no:1 (1) (2008),67-90.
- Mansfield,Becky. “The Social Nature of Natural Childbirth”, *Social Science & Medicine* 66 (2008) 1084-1094.
- Martin,Emily. “The Woman in The Body:A Cultural Analysis of Reproduction” (Boston:Beacon,1992)
- Michie,Helena ve Naomi Chan “Closer to Home: The Domestic in Discourse of Upper-Middle Class Pregnancy”, *Motherhood and Space: Configurations of the Maternal Through Politics, Home and the Body*, ed. Sarah Hardy ve Caroline Weidmer, (New York: Macmillan,2005),105-112.
- Mies, Maria. “Cinsiyete Dayalı İş bölümünün Toplumsal Kökenleri.” *Son Sömürge: Kadınlar* ed. Maria Mies, Veronika Bennholdt-Thomsen ve Claudia Von Werlhof. çev. Yıldız Temurtürkan (İstanbul: İletişim, 2008), 101-138.
- Morton, Christine. ve Elayne Clift. *Birth Ambassadors: Doulas and the Re-Emergence of Woman-Supported Birth in America*(USA: Praeclarus,2014)

- Morton, Christine H. “The Re-Emergence of Women-Supported Childbirth in the United States.” (Yayımlanmamış Doktora Tezi, University of California, 2002).
- Oakley, Ann. *The Captured Womb: A History of the Medical Care of Pregnant Women.* (Oxford: Blackwell, 1986)
- Oakley, Ann. *From Here to Maternity: Becoming a Mother.* (Bristol: Policy, 2018)
- Özöztürk, Sevcan, Özlem Çiçek, Merlinda Aluş Tokat ve Hülya Okumuş. “Doula ve Doğum Koçluğu Eğitim Programlarının Profilleri.” *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi* 10(3) (2023): 291-298.
- Pasian, Pamela. “Doulas in Italy: The Emergence of a “New” Care Profession”. (New York: Routledge, 2022)
- Paterson, Stephanie. “Emotional Labour: Exploring Emotional Policy Discourses of Pregnancy and Childbirth in Ontario, Canada” *Public Policy and Administration*, 0(0) (2019), 1-21.
- Plumwood, Val. *Feminizm ve Doğaya Hükmetmek*, çev. Başak Ertür. (İstanbul: Metis, 2020)
- Rothman, Barbara Katz. *Recreating Motherhood: Ideology and Technology in Patriarchal Society* (New York: W.W. Norton, 1989).
- Rothman, Barbara Katz ve Wendy Simonds. “The Birthplace” *Motherhood and Space: Configurations of the Maternal Through Politics, Home and the Body*, ed. Sarah Hardy ve Caroline Weidmer, (New York: Macmillan, 2005), 87-105.
- Rich, Adrienne. *Kadından Doğma: Deneyim ve Kurum Olarak Annelik.* çev. Bilge Tanrısever (İstanbul: Otonom, 2024)
- Schmonskey, Jessica Rae. “Holding the Space: The Reemerging Role of the Doula.” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi San Francisco State

University, 2016)

Skowronski, G. A. "Pain Relief in Childbirth: Changing Historical and Feminist Perspectives." *Anaesthesia and Intensive Care* no:43(2015): 25–28.

Stone, Alison. *Feminist Felsefeye Giriş*, çev. Yonca Cingöz ve Bilge Tanrısever. (İstanbul: Otonom Yayıncılık, 2019)

Timurturkan, Meral. "Ebeveynlik ve Dijital Medya: Anneliğe İlişkin Yaratılan Yeni Temsiller ve Dayanışma Örüntüleri." *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi* no:9(1) (2019),315-333.

Turner, Bryan. 2011. *Tıbbi Güç ve Toplumsal Bilgi*, çev. Ümit Tatlıcan. (Bursa: Sentez Yayınları,2011)

Weisman, K.Leslie. "The Maternity Hospital:Blueprint for Redesigning Childbirth" , *Motherhood and Space: Configurations of the Maternal Through Politics, Home and the Body*, ed. Sarah Hardy ve Caroline Weidmer, (New York: Macmillan,2005),73-87.

Wittman, Laura Marie. "Douglas, Social Support and Postpartum Depressive Symptoms". (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Trinity Western University, 2000).